

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№1

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2026

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 2026-yil, yanvar.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukurimova Dinara Rustamxanovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirathbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhriddinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoirazimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

INSON KAPITALINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI.....	52
Dilnoza Ruziqulova Xoliqovna	
MAHALLIY BUDJET DAROMADLAR BAZASINI BAHOLASH SAMARADORLIGINI TAKOMILLASHTIRISH.....	56
Isoqov Zafarjon Zokirjonovich	
INNOVATSION IQTISODIYOTDA AYOLLAR TADBIRKORLIGINI RIVOJLANTIRISH BO'YICHA XALQARO TAJRIBA	60
Maksumova Umidaxon Sadikjonovna	
ОЛИГОПОЛИЯ И ТЕОРИЯ ИГР	64
Камилова Наргиза Абдукаххоровна, Наимов Самандар Раджабович	
ЦИФРОВЫЕ ИНВЕСТИЦИИ НА ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНОМ ТРАНСПОРТЕ: НОВАЯ ЭРА ЭФФЕКТИВНОСТИ	67
Каракулов Фарход Зайпудинович	
MEVA-SABZAVOTCHILIK MAHSULOTLARINING EKSPORT SALOHİYATINI BOSHQARISH SAMARADORLIGINING INNOVATSION YECHIMLARI	72
Ergashev Jamshid Axmadaliyevich	
MOLIYAVIY AKTIVLARNING IQTISODIY MOHIYATI VA TIJORAT BANKLARIDA ULARNING SIFAT MEZONLARINI SHAKLLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI	77
Iskandarova Munisa Hasan qizi	
MOLIYAVIY RISKLARNI BOSHQARISHDA SUN'IY INTELLEKTNI QO'LLASH IMKONIYATLARI	82
Xojiyev Jaxongir Dushabayevich, To'xtayev Kamol Po'latovich	
MARKETING VA BOZOR IQTISODIYOTI SHAROITIDA TAYYOR KIYIMLARNING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	87
Bababekova Gulchexra Baxtiyarovna	
NAMANGAN VILOYATI QURILISH MATERIALLARI SANOATIDA MODERNIZATSIYA JARAYONLARIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR VA ULARNING IQTISODIY AHAMIYATI	93
Odilova Malika Abdushukur qizi	
TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDA ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHNI TAKOMILLASHTIRISH.....	98
Toshtemirov Xojjakbar Qahramon o'g'li	
ТУРИЗМ КАК ФАКТОР УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ СТРАНЫ	103
Артикова Шохида Ильясовна	
MINTAQALARDA OZIQ-OVQAT SANOATI KORXONALARI INNOVATSION SALOHİYATINI BOSHQARISH METODOLOGIYASINI JORIY ETISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI.....	107
Dadamirzayev Muzaffar Xabibullayevich	
THEORETICAL ASPECTS OF SERVICES IN THE CONTEXT OF UZBEKISTAN'S ECONOMIC TRANSFORMATION	114
Umidjon Normurodov, Qodirov Yusufbek Suyunbek ugli	
РАЗВИТИЕ ПРЕДПРИЯТИЙ ОБУВНОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ В УСЛОВИЯХ ФОРМИРОВАНИЯ МАРКЕТИНГОВЫХ ИННОВАЦИЙ	120
Расулов Нозимжон Набиджонович	
QISHLOQ XO'JALIGI SOHASIDA ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALARNING JORIY QILINISHI VA UNI OZIQ-OVQAT XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDAGI AHAMIYATI.....	125
Saburov Jumanazar Saliyevich	
KAMBAG'ALLIKNI QISQARTIRISHNING IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRI VA ICHKI BOZORNI KENGAYTIRISH IMKONIYATLARI	129
Mayliyeva Sadoqat Safayozovna	
ЭКОНОМИЧЕСКОЕ ЗНАЧЕНИЕ ТРАНСПОРТНОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ В УСТОЙЧИВОМ РАЗВИТИИ УЗБЕКИСТАНА.....	134
Убайдуллаев Худоёр Бахтиёр угли	

MINTAQANI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA PAXTA-TO'QIMACHILIK KLASSTERLARI SALOHİYATIDAN SAMARALI FOYDALANISHNING XORIJ TAJRIBASI	141
Xayitov Rustam Burxonovich	
BARQAROR MOLIYALASHTIRISH KONSEPSIYASIGA MUVOFIQ "YASHIL" INVESTITSIYALARNI RIVOJLANTIRISH.....	146
Abduraxmonov Alimardon Sodiq o'g'li	
BANK XIZMATLARI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA RAQAMLI MARKETINGDAN FOYDALANISH.....	151
Dushamov Maxmudjon Maksudbekovich	
HUDUDLARDA TURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING AHAMIYATI VA ISTIQBOLLARI	159
Ibodova Dilsora Ibodovna	
INVESTITION PORTFELLARNI SHAKLLANTIRISH, BAHOLASH VA BOSHQARISH.....	165
Baymanova Mavlyuda Djurayevna, Abdullaeva Shohista	
KICHIK XIZMATLAR FAOLIYATINI RASMIYLASHTIRISH ORQALI AHOLI BANDLIGI KO'RSATKICHLARINI OSHIRISH.....	170
Xalimbetov Farxad Bagibekovich	
MONOPOLIYAGA QARSHI BOSHQARUV TIZIMINI RIVOJLANTIRISH: XORIJIY TAJRIBA VA MILLIY YONDASHUVLAR.....	173
Akbarov Jasur Ikromjon o'g'li	
СТАТИСТИЧЕСКАЯ ОЦЕНКА ДИНАМИКИ И СЕЗОННОСТИ ДОХОДОВ НАСЕЛЕНИЯ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН	179
Салиходжаева Умида Абдуакбар кизи	
SUN'IY INTELLEKT ASOSIDAGI TALABNI PROGNOZLASHNING CHAKANA MARKETING INNOVATSIYASINI TAKOMILLASHTIRISHDAGI ROLI	186
Ostonaqulova Gulsaraxon Muhammadyoqub qizi	
TEMIR YO'L YO'LOVCHI TASHISH KORXONALARI IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH MODELLARI	200
Eshboyev Ulug'bek Farxodovich	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA MOLIYAVIY HISOBOT VA AUDIT METOLOGIYASINI TAKOMILASHTIRISH	205
Zufarova Zilola Raxim qizi	
TIJORAT BANKLARI TOMONIDAN RISKLARNI BOSHQARISH MEXANIZMIGA TA'SIR QILUVCHI OMILLARNING EKONOMETRIK TAHLILLARI	216
Rahmonqulov Temirbek Eshmamatovich	
MULKIY SOLIQLARNING MAHALLIY BUDJET DAROMADLARINI SHAKLLANTIRISHDAGI TA'SIRINI BAHOLASH.....	222
Aliyarov Olim Abdug'aparovich	
AVTOMOBIL SANOATIDA MAHSULOT BILAN BOG'LIQ XIZMATLAR TASNIFI	231
Saidov Dilshodbek Razzakovich	
UY-JOY FONDINI SAMARALI TASHKIL QILISH VA TAKOMILLASHTIRISHNING XORIJIY TAJRIBALARI.....	236
Otajonov Tohirjon Xo'janazar o'g'li	
TURIZMNI IQTISODIYOTDA TO'G'RIDAN TO'G'RI TA'SIRINI STATISTIK TADQIQOTI.....	241
Jumanova Zilola Tuychiyevna	
RIVOJLANGAN DAVLATLAR BANK EKOTIZIMLARI VA O'ZBEKISTON BANK EKOTIZIMLARINING RIVOJLANISHI VA QIYOSIY TAHLILI	248
X.R. Aliyev	
O'ZBEKISTON OLIY TA'LIM TIZIMI UCHUN DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIGI ASOSIDA BOSHQARUV METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	254
Abdullayev Javohir Abdumalik o'g'li	
OROL BO'YI MINTAQASIDA XIZMAT KO'RSATISH SOHASINI INNOVATSION BOSHQARISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	259
Umarova Xusnora Dilmurod qizi	

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA ISHCHI KUCHIDAN SAMARALI FOYDALANISH ISTIQBOLLARI	264
Xolmurotov Salimbek Eshbekovich	
INNOVATSION KLASTERLARNI TASHKIL ETISH VA RIVOJLANTIRISHNING MOLIYAVIY MEXANIZMI	269
Quliyev Begimqul Melikovich	
ВОПРОСЫ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ УПРАВЛЕНИЯ ИННОВАЦИОННЫМИ ПРОЦЕССАМИ В КОММЕРЧЕСКИХ БАНКАХ	276
Ахмедов Самандар Сайфуллоевич	
АГРОЭКОТУРИЗМ КАК НАПРАВЛЕНИЕ ДИВЕРСИФИКАЦИИ ЭКОНОМИКИ СЕЛЬСКИХ ТЕРРИТОРИЙ УЗБЕКИСТАНА	281
Хайдаров Ойбек Зоирович	
THE IMPACT OF DIGITALIZATION ON SERVICE QUALITY AND CUSTOMER SATISFACTION IN THE HOUSEHOLD SERVICE SECTOR: EMPIRICAL EVIDENCE FROM SAMARKAND REGION	287
Pardayev Sherzod Xolmurodovich, Yuldosheva Zulfizar Sayfullayevna	
DEVELOPMENT OF INTERACTIVE MODELING METHODS FOR THE SYNTHESIS OF INTELLIGENT CONTROL SYSTEMS FOR TECHNICAL OBJECTS IN THE DIGITAL ECONOMY	293
Mamutova Aygul Kalmurzaevna	
TIJORAT BANKLARIDA INVESTITSIYA LOYIHALARINI MOLIYALASHTIRISHDA RISKLARNI BOSHQARISH MASALALARI	298
Abdurazakova Nasiba Sultanovna	
YANGI O'ZBEKISTON SHAROITIDA SOLIQ MA'MURIYATCHILIGI TRANSFORMATSIYASI VA UNING MOLIYAVIY XAVFSIZLIKKA TA'SIRI	303
Tashmuxeimova Yayra Atxamovna	
ZAMONAVIY AXBOROT TIZIMLARI ORQALI SOLIQ QARZDORLIGINI UNDIRISH MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH XORIJIY DAVLATLAR TAJRIBASI ASOSIDA TAHLIL	308
Maxmadustov Jalol Maxmadustovich	
TA'LIM MIGRATSIYASI VA INTEGRATSIIYA KO'RSATKICHLARINI STATISTIK TAHLILI: YEVROPA ITTIFOQI (SIRIUS) TAJRIBASI VA O'ZBEKISTON AMALIYOTI	314
Abdullayeva Gulhayot Shuhratovna	
HUDUDIIY SANOAT KORXONALARI FAOLIYATINI KO'P OMILLI STATISTIK TAHLIL ETISHDAGI ILG'OR XORIJIY TAJRIBALAR VA ULARDAN FOYDALANISH YO'LLARI	319
Tag'oyev Feruz Yorqulovich	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ORQALI HUDUDIIY INVESTITSIYA MUHITINI TAKOMILLASHTIRISH: QASHQADARYO VILOYATI MISOLIDA TAHLIL VA TAVSIYALAR	326
Egamberdiev Abbasxon Sherali o'g'li	
KICHIK BIZNESDA INNOVATSION FAOLIYATNI TASHKIL ETISH VA RAG'BATLANTIRISH MEXANIZMLARI	331
Nurullayev Baxrom Botirovich	
YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISHDA RIVOJLANGAN MAMLAKATLAR TAJRIBASIDAN FOYDALANISH	337
Ne'matova Mavsuma	
ZAMONAVIY IQTISODIYOTDA ISLOMIY MOLIYA VA NOBANK KREDIT TASHKILOTLARIDA STRATEGIK BOSHQARUVNING NAZARIY ASOSLARI	341
Galatov Abbas Alibekovich, Xalilov Nurullo Xamidillayevich	
IQTISODIIY FAOLLIKNI OSHIRISHGA QARATILGAN DAVLAT FISKAL SIYOSATI HOLATI TAHLILI	346
Xudayberginova Nigora Turgunbayevna	
MEHNATGA HAQ TO'LASHTIRISH MOHIYATI VA ULARNI HISOBGA OLIHNING ASOSIY VAZIFALARI	356
Anvar Raximov Maxmarasulovich	
"CRADLE TO CRADLE" VA "CRADLE TO GRAVE" KONSEPSIYALARINING UMUMIY VA XUSUSIY JIHATLARI	360
Sodikov Zokir Rustamovich	
MINTAQADA PARRANDACHILIK SANOATINING SHAKLLANISHI VA RIVOJLANISH BOSQICHLARI	366
Qarshiyev Obidjon Egamberdiyevich	

AKSIYADORLIK JAMIYATLARINING BARQAROR RIVOJLANISH STRATEGIYALARI VA MINTAQA IQTISODIYOTIGA TA'SIRI: KEYNESIAN YONDASHUV NUQTAI NAZARIDAN.....	370
Shermatov G'ofurjon G'ulamovich	
QURILISH KORXONALARIDA INQIROZGA QARSHI BOSHQARUVNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI (ROSSIYA TAJRIBASI)	377
O'rinboyev Doniyorjon Baxtiyorjon o'g'li	
RIVOJLANGAN MAMLAKATLARDA YASHIL XIZMATLAR SEKTORINING TRANSFORMATSIYASI.....	385
Aliqulova Laylo Ziyadin qizi	
VIRTUAL TA'LIM MUHITI ORQALI TALABALARNING MULOQOT KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISH OMILLARI.....	390
Bozorova Muazzam Hamid qizi, Hakimova Mushtariybonu Hamid qizi	
MINTAQA IQTISODIYOTIDA TRANSPORT INFRATUZILMASINI TAKOMILLASHTIRISH KO'RSATKICHLARINI EKONOMETRIK MODELASHTIRISH VA PROGNOZLASHTIRISH	395
Qo'ziyboyev Umarbek Ulug'bekovich	
ОЦЕНКА СТОИМОСТИ И РИСКОВ ПРЯМЫХ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ (FDI)	400
Бахтиярова Дильноза Мадминджановна	
XIZMAT KO'RSATISH TARMOQLARIDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA VA MONOPOLIYAGA QARSHI NAZORATNING AHAMIYATI.....	407
Bekbutayev Nodirjon Fayzullayevich	
O'ZBEKISTONDA INTEGRATSIYALASHGAN YASHIL MOLİYALASHTIRISH ARHITEKTURASI: KONSEPTUAL MODEL VA AMALIY TAKLIFLAR.....	412
Quliyev Ulug'bek Mirzayevich	
BANK TIZIMI FAOLIYATI MISOLIDA MOLİYAVIY ISLOHOTLAR SHAROITIDA KORXONALAR LIKVIDLIGINI OSHIRISH MASALALARI.....	419
Iminova Nurjahan Qodirjon qizi, Karimov Sardorbek Shuxratjon o'g'li	
BOJXONA HUDUDIDA QAYTA ISHLASH BOJXONA REJIMINING SANOAT RIVOJI VA EKSPORT SALOHİYATINI OSHIRISHDAGI O'RNI	423
Baxtiyor Abduganiyev, Nodira Saidbaxromova	
СТРАТЕГИЧЕСКАЯ РОЛЬ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ В СТАНОВЛЕНИИ ИННОВАЦИОННОЙ ЭКОНОМИКИ И ОБЕСПЕЧЕНИИ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ	427
Li Kristina Alekseyevna, Элназарова Шарифа Исроиловна, Эшпулатов Достонбек Боходир огли	
TOVAR-XOMASHYO BIRJASIDA SAVDO TURLARINING SHAKLLANISHI VA ULARNING BOZOR SAMARADORLIGIGA TA'SIRI	432
Xudayberdiyev Kamoliddin Ustemirovich	
THE ROLE OF CORPORATE STRUCTURES IN THE DEVELOPMENT OF GLOBAL FINANCIAL RELATIONS.....	438
Kurbaniyazov Shakhzodbek Karimovich	
BANKLARNI MODERNIZATSIYA VA TRANSFORMATSIYA QILISH JARAYONIDA INVESTITSION KREDITLASH SAMARADORLIGINI TA'MINLASH VA UNI OSHIRISHNING ASOSIY YO'LLARI	442
Tuxsanov Eldor Dilmurod o'g'li	
KICHIK BIZNESDA RAQAMLI MARKETING: O'ZBEKISTON SHAROITIDA SAMARADORLIK VA INTEGRATSIYA MODELARI	446
Kamilov Farxod Shamilevich	
TASHQI SAVDODA EKSPORTNING MAKROIQTISODIY AHAMIYATI	453
Abdivaliyev Shahzodbek Xayrullayevich, Mutalov Sultonbek Abduraim o'g'li, Baymanova Mavlyuda Djurayevna, Ubaydullayeva Gulchexra Erkabayevna, Aipova Iroda Ikramovna	
РАЗВИТИЕ АСПЕКТОВ МАРКЕТИНГА В СИСТЕМЕ УПРАВЛЕНИЯ СПОРТИВНЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ.....	459
Юсупов Махамадамин, Закирова Умида Махамадаминовна	
LIZING OLUVCHI KORXONALARDA BUXGALTERIYA HISOBINI XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA YURITILISHI	462
Sadritdinov Baxodir	

YASHIL IQTISODIYOT VA KICHIK BIZNES RIVOJLANISHINING NAZARIY-KONSEPTUAL ASOSLARI	467
Isroilov Dilshodbek Rustamovich	
TEXNOLOGIK RESURLARNI BOSHQARISHDA STRATEGIYALARDAN FOYDALANISH	474
Kazakov Olim Sabirovich	
OLIY TA'LIM EKSPORT XIZMATLARINING IQTISODIY AHAMIYATI HAMDA ZARURLIGI.....	479
Abdusattarova Dildora Bohodirovna	
SANOAT KORXONASIDA INNOVATSION JARAYONLAR SAMARADORLIGINI TAHLIL QILISHNING METODIK YONDASHUVLARI.....	485
Kurbanova Shaxnoza Yuldashbayevna	
ISHLAB CHIQARISH XARAJATLARI HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI.....	491
Kafiyev Xojiakbar Xosilbek o'g'li	
BOSHQARUV HISOBINI TASHKIL QILISH YO'NALISHLARI.....	496
Xolmatov Otabek Oybek o'g'li	
INSON KAPITALIGA INVESTITSİYALAR.....	499
Sheraliyeva Saida Azatovna	
TURIZM INFRATUZILMASINI RIVOJLANTIRISH VA IQTISODIY MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISHDA KLASTER USULLARINI QO'LLASH.....	504
Mizrob Maxmudovich Tashov	
МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К ОЦЕНКЕ СТОИМОСТИ КОМПАНИИ В ПРОЦЕССАХ СЛИЯНИЙ И ПОГЛОЩЕНИЙ.....	514
Ли Илларион Георгиевич	
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ВИДОВ ЭКОЛОГИЧЕСКОГО ТУРИЗМА УЗБЕКИСТАНА.....	519
Ахмедходжаев Равшан Темурович	
УСТОЙЧИВОЕ И ЦИФРОВОЕ РАЗВИТИЕ РЕГИОНАЛЬНОГО ТУРИЗМА: ЭВОЛЮЦИЯ ТЕОРЕТИЧЕСКИХ ПОДХОДОВ И МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВАНИЯ	525
Усманова Азиза Баходировна	
O'ZBEKISTONDA TURIZMNI INNOVATSION ASOSDA RIVOJLANTIRISHNING AHAMIYATI VA ZARURIYATI.....	529
Temurbek Olimovich Mamayunusov	
КОМПЛЕКСНОЕ УЧЁТНО-АНАЛИТИЧЕСКОЕ СОПРОВОЖДЕНИЕ ПРОЦЕССОВ УПРАВЛЕНИЯ ДЕНЕЖНЫМИ ПОТОКАМИ ПРЕДПРИЯТИЯ.....	536
Эркинбаев Якуббой Хушнуд угли	
ISLOMIY MOLIYA INSTRUMENTLARINING DAVLAT QARZ BARQARORLIGINI TA'MINLASH VA QARZ SIYOSATINI TAKOMILLASHTIRISH INSTITUTSIONAL VA AMALIY QO'LLANISH IMKONIYATLARINI KENGAYTIRISH	541
Raxmatov Hamid Hasan o'g'li, Akramov Azizjon Kabirovich	
O'ZBEKISTON SUG'URTA SEKTORIDA INSTITUTSIONAL VA INVESTITSION OMILLARNING MOLIYAVIY BARQARORLIKKA QO'SHMA TA'SIRI.....	549
Fayziyev Oybek Raximovich	
INSTITUTIONALIZATION OF PUBLIC ADMINISTRATION EFFECTIVENESS: A COMPARATIVE ANALYSIS OF OECD COUNTRIES' EXPERIENCE IN GOVERNANCE FOR PUBLIC ADMINISTRATION REFORM.....	556
Sarvar Saidov Khairulloyevich	
O'ZBEKISTONDA INNOVATSION TADBIRKORLIKNI QO'LLAB-QUVVATLASHNING USTUVOR YO'NALISHLARI	562
Zaynutdinova Umida Djalalovna, Miraxmedova Maftuna Ibragimovna	
SAMARQAND VILOYATIDA TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDA INSON KAPITALINING ROLI.....	568
Gulnora Mardievna Shadieva, Avazova Charos	
ПРАКТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ФОРМИРОВАНИЯ ДОХОДОВ РАБОТНИКОВ ВУЗОВ В УСЛОВИЯХ ТРАНСФОРМАЦИИ СФЕРЫ УСЛУГ	572
Шадиева Гулнора Мардиевна, Рустамова Фируза	

KICHIK BIZNES KORXONALARIDA INNOVATSION FAOLIYATNI BOSHQARISH.....	578
Eminchayev Baxodir Sadikovich	
MINTAQA IQTISODIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDA BARQAROR RIVOJLANISH OMILLARINING NAZARIY TAHLILI	583
Tuyev Abdurahmon Yusubovich	
AKTIVLAR SIFATIGA TA'SIR ETUVCHI MAKROIQTISODIY VA INSTITUTSIONAL OMILLARNING TAHLILI	587
Rasulov Muxammad Bobur Fazliddin o'g'li	
TIJORAT BANKLARINING MUAMMOLI KREDITLARI (NPL) KO'RSATKICHI ORQALI BANK TIZIMI BARQARORLIGINI BAHOLASH.....	594
Xanmuratov Roushenbek Xalmuxammetovich, Vaxabov A.V.	
AKSIYADORLAR BILAN MANFAATLI MUNOSABATLAR TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISHDA AKSIYADORLAR VA ULARNING HUQUQLARINI TA'MINLASH.....	600
Raimov Farrux Avazjon o'g'li	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕХАНИЗМОВ ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНВЕСТИЦИЙ В РАЗВИТИЕ ЭКОНОМИКИ СТРАНЫ В ТУРИСТИЧЕСКОЙ ОТРАСЛИ	605
Мирпулатова Луиза Мансуровна, Абдумажидов Шахзод Шерзод угли	
O'ZBEKISTONDA KICHIK BIZNESNING YAIMDAGI ULUSHI VA UNING IQTISODIY BARQARORLIKKA TA'SIRI.....	610
Bo'stonova Nilufar Abdusmatovna	
MAISHIY XIZMATLAR SOHASIDA INNOVATSION KLASSTER MODELINI JORIY ETISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI	615
Normurodova Zebo Eshmaxmatovna	
SURXONDARYO VILOYATI ISHLAB CHIQARISH SANOAT KORXONALARI RAQOBATBARDOSHLIGI KO'RSATKICHLARINING STATISTIK TADQIQOTI.....	619
Buriyev Ubaydulla Bozor o'g'li	
MAMLAKATIMIZDA SOLIQ MA'MURCHILIGINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI VA ULARNI YECHIMLAR.....	623
Normurzayev Umid Xolmurzayevich	
YASHIL IQTISODIYOT RIVOJLANISHINING ASOSIY OMILLARI VA ULARNI BOSHQARISH MASALALARI	630
Yuldasheva Nazokat Muzaffar qizi	
AXBOROT MAHSULOTLARI BIZNESINING BARQAROR RIVOJLANISH MEXANIZMI: MONITORING VA BAHOLASH TIZIMI.....	635
Abdullayev Abdulla Fayzulla o'g'li	
O'ZBEKISTONDA BANK TIZIMINI RAQAMLASHTIRISH TENDENSIYALARI VA MUAMMOLARI	640
Raxmanova Iroda Xasilovna	
O'ZBEKISTON TIJORAT BANKLARINI TRANSFORMATSIYA QILISH VA RAQAMLASHTIRISH: MUAMMOLAR VA STRATEGIK YO'NALISHLAR.....	645
Turgunov Abror Kadirovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT DAVRIDA BANK XIZMATLARI VA MOLIVAVIY TEXNOLOGIYALARNING TARAQQIYOTI.....	650
Muminova Marguba Mamirkulovna	
XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDA IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	655
Ulashev Xubbim Askarovich	
KADRLAR SIYOSATI VA DAVLAT XIZMATI SAMARADORLIGINI BAHOLASH HAMDA RIVOJLANTIRISHNING MILLIY MODELINI YARATISH	659
Turayev Laziz Shokirovich	
BALIQ YETISHTIRISHNING IQTISODIY SAMRADORLIGINI OSHIRISHDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARNING O'RNI VA AHAMIYATI.....	664
Bo'ltakov Sardor Oqbo'ta o'g'li	

QO'SHILGAN QIYMAT SOLIG'INI UNDIRISH JARAYONIDA SOLIQ TAFOVUTINI (VAT GAP) ANIQLASH VA BAHOLASH USULLARI: XALQARO TAJRIBA VA O'ZBEKISTON SHAROITIDA ADAPTIV YONDASHUV.....	670
Urazmatov Jonibek Musurmanovich	
HUDUDLAR SOLIQ SALOHİYATI: OMILLAR VA NATIJA.....	675
Baxtiyorov Umid Kaxramon o'g'li	
AN'ANAVIY HUNARMANDCHILIKNI RAQAMLI PLATFORMALAR ORQALI INNOVATSION TRANSFORMATSIYA QILISH MEXANIZMLARI.....	680
Ermetov A.I.	
TA'MINOT ZANJIRINI BOSHQARISHDA SUPPLY CHAIN CONTROL TOWER KONSEPSIYASIDAN FOYDALANISH AFZALLIKLARI.....	686
Yuldashev Abduxakim Abdulkarimovich	
KICHIK TADBIRKORLIK SUBYEKTLARIDA AXBOROT RESURSLARINING BOSHQARUV MODEL VA UNING IQTISODIY SAMARADORLIKKA TA'SIRI.....	691
Yo'ldoshev Nodirbek Ne'matjon o'g'li	
DAVLAT FUQAROLIK XIZMATIGA MENTORLIK TIZIMINI TATBIQ QILISHNING METODOLOGIK ASOSLARI.....	696
Xurshida Maxmadaminova	
QO'SHILGAN QIYMAT SOLIG'INING HISOB-KITOB VA UNDIRISH TIZIMINI RIVOJLANTIRISHNING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI.....	706
Jumanazarov Alisher Toshtemir o'g'li	
ПРАКТИКА ИСПОЛЬЗОВАНИЯ КЛЮЧЕВЫХ ПОКАЗАТЕЛЕЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ В СИСТЕМЕ УПРАВЛЕНИЯ ГОСУДАРСТВЕННЫМИ ФИНАНСАМИ УЗБЕКИСТАНА.....	715
Наимов Шохрух Шарофиддинович	
KORPORATIV DIVIDEND SIYOSATINING YANGI JIHATLARINI O'RGANISH: RIVOJLANAYOTGAN MAMLAKAT MISOLIDA.....	723
Eshev Furqat A'zamovich	
RAQAMLI PLATFORMALAR ASOSIDA "AQLLI SHAHAR" BOSHQARUVINI TAKOMILLASHTIRISH: INSONGA YO'NALTIRILGAN YONDASHUV.....	730
Raximova Madina Shuxrat qizi	
HUDUDIY IQTISODIY TIZIMLARNI BOSHQARISHNING TASHKILIY TUZILMALARI.....	737
Umarov Oqil Omiljonovich	
MAMLAKATIMIZ TIJORAT BANKLARINING FOND BOZORIDAGI INVESTITSION FAOLLIGINI OSHIRISH YO'LLARI.....	742
Yuldashev Fozil Turapovich	
MAKROIQTISODIY MUVOZANATNI MODELLASHTIRISHDA MATEMATIK USULLARNING TATBIQI VA PROGNOZLASHTIRISH SAMARADORLIGI.....	749
Abdiraimov Abbos Xolmurodovich	
ФАКТОРЫ РАЗВИТИЯ ТОРГОВЫХ ОТНОШЕНИЙ МЕЖДУ УЗБЕКИСТАНОМ И ГОСУДАРСТВАМИ ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ.....	756
Мирзамухамедова Шахзода Акмалжон кизи	
O'ZBEKISTONDA IQTISODIY TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA STRATEGIK MENEJMENTNI RIVOJLANTIRISH.....	762
Ismadiyarov Alisher Abduraxmon o'g'li	
СПОСОБЫ ВЫРАЖЕНИЯ СОСТОЯНИЙ ЧЕЛОВЕКА ФРАЗЕОЛОГИЧЕСКИМИ ОБОРОТАМИ РУССКОГО ЯЗЫКА.....	766
Жумаев Шавкат ХХХ	
SUV XO'JALIGI SOHASIDA DASTURIY BUDJETLASHTIRISH BO'YICHA XORIJIY MAMLAKATLAR TAJRIBASI.....	769
Dilshod Pulatov, Dildora Mirzaeva	
МЕТОДЫ СБОРА И АНАЛИЗА ДАННЫХ ДЛЯ ОЦЕНКИ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТИ ЦИФРОВЫХ ИНВЕСТИЦИЙ.....	776
Каракулов Фарход Зайпудинович	

НЕФОРМАЛЬНАЯ ЗАНЯТОСТЬ И ТЕНЕВАЯ СТОРОНА ЭКОНОМИКИ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН: АНАЛИЗ СТРУКТУРНЫХ ВЫЗОВОВ И ГОСУДАРСТВЕННЫХ МЕР ПО ЛЕГАЛИЗАЦИИ	782
Салахутдинова Юлдуз Голибовна	
OLIY TA'LIM MUASSASALARINI MOLIYALASHTIRISH MODELLARI VA ULARNING XUSUSIYATLARI	787
Xalikov Akmal Xolboyevich	
TIJORAT BANKLARDA MOLIYAVIY XIZMATLARNI DIVERSIFIKATSIYA QILISH ISTIQBOLLARI	793
Roziqov Behzod Bahrom o'g'li	
RAQOBATBARDOSH MUHITDA INNOVATSION MENEDJMENTNI JORIY ETISH MEXANIZMLARI	799
Siddikov Askar Axrorovich	
XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA MARKETING STRATEGIYASINI BAHOLASHNING MEZON VA USULLARI	803
Isakova Naima Ikromjonovna	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI DAVLAT BUDJETI DAROMADLARINI OSHIRISH IMKONIYATLARI	809
Abdullayeva Iroda Shuxrat qizi	
MULTIMODAL TRANSPORT OQIMLARI SHAROITIDA LOGISTIKA XABLAR JOYLASHUVINI TANLASH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH	813
Umirzaqov Davlatjon Dolimjon o'g'li, Axmedova Muslima Djalolovna	
SUG'URTA ZAXIRALARINI MOLIYAVIY HOLAT TO'G'RISIDAGI HISOBOTDA AKS ETTIRISH TARTIBINI TAKOMILLASHTIRISH	818
Kodirkulov Oybek Turdiboyevich	
MINTAQAVIY IQTISODIYOTNI BOSHQARISHNING XORIJIY Tajribalari	826
Nazarov Nazirjon Narzilloevich	
BUDJET TASHKILOTLARIDA MOLIYAVIY HISOBOTLARNI TUZISH VA ULARNI TAHLIL QILISHNING NAZARIY-USLUBIY ASOSLARI	830
Norqulova Qutlug'nigor Oloviddinovna	
XORIJIY DAVLATLAR Tajribasida boj-tarif siyosatini metodologik takomillashtirish MODELLARI	837
Pardayev Ilhomjon G'ulom o'g'li	
MAMLAKATIMIZDA SOLIQ MA'MURCHILIGINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI (XORIJIY Tajriba asosida)	844
Bekmetov Xursandbek Ilxamovich	
SOTISH KANALLARINI TAKOMILLASHTIRISHDA MARKETING TADQIQOTLARIDAN FOYDALANISH	850
Abduxalilova Laylo Tohtasinovna	
MINTAQ IQTISODIYOTINI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA XIZMATLAR SOHASINING O'RNI VA OBYEKTIV ZARURIYATI	857
Achilova Firusa Kurbanovna	
TIJORAT BANKLARINING RESURS BAZASINI MUSTAHKAMLASH VA INVESTITSION KREDITLASH IMKONIYATLARINI KENGAYTIRISH TAHLILI	862
Faxriddinov Temur Faxriddin o'g'li	
XIZMATLAR SOHASIDA MIJOZLAR BILAN O'ZARO MUNOSABATLARNI RIVOJLANTIRISHGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR VA BAHOLASH MEZONLARI	867
Ismailova Ma'mura Eldorovna	
O'ZBEKISTONDA YASHIL TADBIRKORLIKNI MOLIYALASHTIRISH MEXANIZMLARI VA MANBALARI	874
Rustamova Dilsabaxon Djurayevna, Baratov Maxsudali Nazaraliyevich	
KORXONA FAOLIYATIDA SUN'IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH	881
Xashimova Dilyora Paxritdinovna	
TURIZM SOHASIDA DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIGI (DXSH) LOYIHALARINI BOSHQARISHDA ESG VA BMTNING BARQAROR RIVOJLANISH MAQSADLARI (UNSDG) KONSEPSIYALARINING O'ZARO BOG'LIQLIGI	888
Masharipov Ravshan Rajabboyevich	

IQTISODIY, MOLIYAVIY, INVESTITSIYA VA SOLIQ SALOHİYATINING O'ZARO BOG'LIQLIGINING NAZARIY XUSUSIYATLARI.....	893
Jurayev Xusan Atamuratovich	
TIJORAT BANKLARIDA MOLIYAVIY RISKLAR BOSHQARUVINI TAKOMILLASHTIRISH STRATEGIYALARI.....	900
Kadirov Abdumalik Matkarimovich, Abduqodirova Shahzoda Ilhomidin qizi	
MINTAQA IQTISODIYOTINI IQTISODIY-EKOLOGIK JIHATDAN RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI	904
Xoliyorova Shoxista Qahramon qizi, Barnoqulova Marjona Otabek qizi	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA MOLIYAVIY AKTIVLAR PORTFELLARINI RISK-DAROMAD DILEMMASI ASOSIDA OPTIMALLASHTIRISH (G. MARKOVIS VA J. TOBINNING PORTFEL NAZARIYASI ASOSIDA)	909
Kurbonov Xayrilla	
MAMLAKATIMIZNING BARQAROR IQTISODIY O'SISHGA ERISHISHDA SUN'IY INTELLEKT TIZIMLARINI QO'LLASH METODOLOGIYASINI TAKOMILASHTIRISH	915
Mirzayev Rustam Ro'ziyevich	
РЫНОЧНЫЙ СПРОС И РАВНОВЕСИЕ	921
Камилова Наргиза Абдукаххоровна, Ашуров Сардоржон Зафаржонович	
XORIJIIY DAVLATLARDA AUDITORLIK FAOLIYATINING O'RNI VA UNI RIVOJLANTIRISH TENDENSIYASI.....	925
Akromov Shohrux Shuhrat o'g'li	
MARKETING-INTERNET XIZMATLARIDAN FOYDALANGAN HOLDA SAVDO KORXONALARI RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH	929
Ismoilov Lazizbek Rasuljon o'g'li	
KORXONADA INNOVATSION BOSHQARUV MEXANIZMLARINING MAVJUD MODELLARINING RETROSPEKTIVASI.....	934
Toxirova Gullola Mirkamolovna	
SANOATNI IQTISODIY RIVOJLANTIRISHDA TARMOQ KORXONALARI FAOLIYATIGA ESG TAMOIYILLARINI JORIY ETISHNING ROLI.....	940
Ne'matov Shoxruxbek Ma'murjon o'g'li	

SANOATNI IQTISODIY RIVOJLANTIRISHDA TARMOQ KORXONALARI FAOLIYATIGA ESG TAMOYILLARINI JORIY ETISHNING ROLI

Ne'matov Shoxruxbek Ma'murjon o'g'li

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti

mustaqil tadqiqotchisi

E-mail: sh.nematov@tsue.uz

Annotatsiya. Ushbu maqolada sanoatni iqtisodiy rivojlantirish jarayonida tarmoq korxonalari faoliyatiga ESG (Environmental, Social, Governance) tamoyillarini joriy etishning ahamiyati va roli batafsil yoritilgan. Tadqiqot doirasida qo'llanilgan metodlar ESG tamoyillarining tarmoq korxonalari faoliyati hamda sanoatning iqtisodiy rivojlanishiga ko'rsatayotgan kompleks ta'sirini har tomonlama ochib berishga yo'naltirilgan. Shuningdek, sanoat korxonalarida ESG tamoyillarini samarali joriy etish va ularning tarmoq miqyosidagi iqtisodiy rivojlanishga ta'sirini kuchaytirishga qaratilgan ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: sanoat, sanoat korxonalari, ESG, iqtisodiy rivojlanish, investitsiyalar, ijtimoiy, iqtisodiy va ekologik tamoyillar, yashil iqtisodiyot.

Abstract. This article examines in detail the importance and role of implementing ESG (Environmental, Social, and Governance) principles in the activities of industry enterprises within the framework of industrial economic development. The research methods applied in the study are aimed at comprehensively identifying the complex impact of ESG principles on enterprise performance and the economic development of the industrial sector. In addition, scientific and practical recommendations have been developed to ensure the effective implementation of ESG principles at industrial enterprises and to enhance their contribution to sectoral economic development.

Key words: industry, industrial enterprises, ESG, economic development, investment, social, economic, and environmental principles, green economy.

Аннотация. В данной статье подробно раскрыты значение и роль внедрения принципов ESG (Environmental, Social, Governance) в деятельность отраслевых предприятий в контексте экономического развития промышленности. Методы, использованные в ходе исследования, направлены на всестороннее выявление комплексного влияния принципов ESG на деятельность предприятий отрасли и экономическое развитие промышленного сектора. Кроме того, разработаны научно-практические предложения, ориентированные на эффективное внедрение принципов ESG на промышленных предприятиях и усиление их влияния на экономическое развитие отрасли.

Ключевые слова: промышленность, промышленные предприятия, ESG, экономическое развитие, инвестиции, социальные, экономические и экологические принципы, зелёная экономика.

KIRISH

Hozirgi global iqtisodiy tizimda barqaror rivojlanish tamoyillari davlatlar va korxonalarning strategik yo'nalishini belgilab beruvchi asosiy mezon sifatida shakllanib bormoqda. Ayniqsa, iqtisodiy o'sishni ta'minlashning asosiy ustuvor yo'nalishi bo'lgan sanoatni iqtisodiy rivojlantirish jarayoni nafaqat iqtisodiy-moliyaviy natijalarga, balki ekologik xavfsizlik, ijtimoiy mas'uliyat hamda boshqaruv samaradorligiga bog'liqligi bilan hozirgi zamon iqtisodiy siyosatining muhim ustuvor yo'nalishiga aylanmoqda. Shu nuqtai nazardan, ESG (Environmental, Social, Governance) konsepsiyasi sanoatni iqtisodiy rivojlantirishning yangi tizimli paradigmasi sifatida jahon miqyosida keng qo'llanilmoqda.

ESG tamoyillari mohiyatan iqtisodiyot tarmoqlarining nafaqat foyda olishga yo'naltirilgan faoliyatini, balki jamiyat va tabiat oldidagi mas'uliyatini ham hisobga oluvchi zamonaviy korporativ madaniyatni ifodalaydi. Ushbu yondashuvda korxona faoliyatining samaradorligi faqat iqtisodiy-moliyaviy ko'rsatkichlar bilan emas, balki resurslardan oqilona foydalanish darajasi, ekologiyaga ta'siri, mehnat muhitining insoniyligi hamda boshqaruv

tizimining shaffofligi orqali baholanadi. Shu tariqa, ESG tamoyillarini amaliyotga tatbiq etish iqtisodiy o'sishning sifat jihatidan yangi bosqichiga o'tishga xizmat qiladi.

So'nggi yillarda O'zbekistonda ham "yashil iqtisodiyot" tamoyillariga asoslangan iqtisodiy siyosat ustuvor ahamiyat kasb etmoqda. Xususan, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 4-oktabrdagi "2019 — 2030-yillar davrida O'zbekiston Respublikasining "yashil" iqtisodiyotga o'tish strategiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi PF-4477-sonli¹ Farmoni bilan tasdiqlangan ESG mezonlariga mos milliy mexanizmlarni joriy etish vazifasi belgilab berilgan [1]. Mazkur hujjat korxonalar faoliyatida ekologik samaradorlik, ijtimoiy barqarorlik va boshqaruv sifatini oshirish orqali sanoatni iqtisodiy rivojlantirish asosida barqaror iqtisodiy o'sishga erishish imkonini yaratishda muhim huquqiy asos bo'lib xizmat qilmoqda.

Biroq, amaliyot shuni ko'rsatmoqdaki, sanoat korxonalarida ESG tamoyillarini joriy etish jarayoni hozircha yetarli darajada tizimli tus olmagan. Ko'plab xo'jalik yurituvchi subyektlar ESG konsepsiyasining mohiyatini, uning iqtisodiy samaradorlik va raqobatbardoshlikka ta'sirini to'liq anglab yetmagan. Shu bois, ESG mezonlarini milliy iqtisodiy muhitga mos holda joriy etish hamda uning sanoatni iqtisodiy rivojlantirishga ta'sirini baholash dolzarb ilmiy-amaliy masalalardan biri hisoblanadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Globallashuvning hozirgi sharoitida ESG konsepsiyasi barqaror rivojlanish nazariyasining amaldagi evolyutsion bosqichi sifatida namoyon bo'lmoqda. Ushbu konsepsiyaning ildizlari XX asr oxirida jahon iqtisodiyotida shakllangan "Triple Bottom Line" modeliga borib taqaladi [3].

Mazkur modelga ko'ra, sanoat korxonalarining samaradorligi quyidagi uchta asosiy omilga bog'liqdir:

- moliyaviy natija;
- ijtimoiy ta'sir;
- ekologik barqarorlik.

Keyinchalik ushbu uch omilli tizim ESG nomini oldi va BMT, OECD, IFC hamda YEI standartlarida korporativ boshqaruvning ajralmas qismiga aylandi.

O. Amole va M. Emedolar ta'kidlashicha, ESG tamoyillari shunchaki qo'shimcha ijtimoiy-ekologik talab emas, balki korxonaning barqaror o'sishi va iqtisodiy xavfsizligini ta'minlovchi muhim asos hisoblanadi [4].

I. Shaikh fikricha esa ESG ko'rsatkichlari yuqori bo'lgan sanoat korxonalari, odatda, yaxshiroq operatsion samaradorlikka, yuqori daromadlilikka hamda pastroq risk darajasiga ega bo'ladi. Mazkur holat ESG tamoyillarini korxona barqaror o'sishining amaliy drayveri sifatida namoyon etadi [5].

Boshqacha aytganda, ESG ko'rsatkichlari bilan sanoatni iqtisodiy rivojlantirish o'rtasida uzoq muddatli ijobiy bog'liqlik mavjud bo'lib, ESG iqtisodiy o'sishning muhim drayveri sifatida qaraladi [6].

S. Namooq va Z. Abubakari tadqiqotlarida ESG barqarorlik ko'rsatkichlari bilan sanoatni iqtisodiy rivojlantirish o'rtasidagi uzoq muddatli bog'liqlik tahlil qilingan. Tadqiqot natijalariga ko'ra, ushbu jarayonda inson kapitali va texnologik innovatsiyalar mediator omillar sifatida muhim ahamiyatga ega ekanligi qayd etilgan [7].

Ya'ni, ESG boshqaruvi korxona va tashkilotlarning barqaror transformatsiyasiga turtki beruvchi tizimli omil sifatida namoyon bo'lib, biznes modelini faqat foyda olishga yo'naltirish bilangina cheklanmay [8], balki ekologik va ijtimoiy mas'uliyat bilan uyg'unlashtirish orqali rivojlanishning yangi bosqichiga olib chiqadi [9].

Fikrimizcha, korxonalarda ESG tamoyillarini joriy etish nafaqat ijtimoiy va ekologik mas'uliyatni oshiradi, balki innovatsiya jarayonlarini ham tezlashtiradi. Innovatsiyalar esa, o'z navbatida, ESG ko'rsatkichlarini yanada yaxshilaydi va shu orqali iqtisodiy o'sishning "o'zini-o'zi kuchaytiruvchi spiral modeli" shakllanadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqotda sanoat korxonalari faoliyatiga ESG tamoyillarini joriy etishning sanoatni iqtisodiy rivojlantirishga ta'sirini o'rganish uchun kompleks, tizimli va interdisiplinar metodlar majmuasidan foydalanildi. Shuningdek, tadqiqot mavzusi bo'yicha mavjud nazariy qarashlar o'rganilib, ular asosida mualliflik yondashuvlari bayon etildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Umuman olganda, ESG — bu iqtisodiy subyektlar faoliyatini faqat iqtisodiy samaradorlik nuqtai nazaridan emas, balki tabiiy muhitga ta'siri, jamoatchilik oldidagi mas'uliyati hamda boshqaruv tizimining shaffofligini ham hisobga olgan holda baholash tizimidir. Jumladan:

¹ O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 4-oktabrdagi "2019 — 2030-yillar davrida O'zbekiston Respublikasining "yashil" iqtisodiyotga o'tish strategiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi PF-4477-sonli Farmoni: <https://lex.uz/docs/-4539502>

1. Environmental (E) tamoyili korxonaning tabiiy resurslardan foydalanish samaradorligi, chiqindilarni qayta ishlash, energiya tejamkorligi va uglerod izini kamaytirish darajasini qamrab oladi;

2. Social (S) yo'nalishi mehnat munosabatlari, xodimlar huquqlari, gender tengligi, jamoatchilik bilan hamkorlik hamda ijtimoiy infratuzilmaga qo'shilgan hissani baholaydi;

3. Governance (G) esa korporativ boshqaruv tizimi, ichki audit, strategik shaffoflik, hisobdorlik va korrupsiyaga qarshi kurash elementlarini o'z ichiga oladi.

Mazkur uchta o'lchovning birgalikdagi amaliy tatbiqi korxonaning iqtisodiy o'sishi bilan bir qatorda uning ijtimoiy va ekologik barqarorligini ham ta'minlaydi. Natijada, ESG faqat hisobot standarti emas, balki korxonaning strategik rivojlanish yo'nalishi sifatida namoyon bo'ladi.

Barqaror iqtisodiy o'sish tushunchasi jahon iqtisodiy nazariyasida uzoq yillardan beri ilmiy muhokamalar markazida bo'lib kelmoqda. Jumladan, Solou, Romer, Porter, Stiglits va Saks kabi olimlar iqtisodiy o'sishning sifat jihatini inson kapitali, innovatsiyalar va institutlar samaradorligi bilan bog'laydilar. ESG konsepsiyasi aynan ushbu nazariyalarning amaliy ifodasi bo'lib, iqtisodiy o'sishning sifat ko'rsatkichlarini belgilaydi.

Fikrimizcha, ESG asosidagi barqaror o'sish quyidagi funksional mexanizmlar orqali shakllanadi:

1. resurs tejamkorlik va energiya samaradorligi orqali ishlab chiqarish xarajatlarini kamaytirish (E tamoyili orqali);

2. ijtimoiy muhit va ishchi kuchining barqarorligini ta'minlash (S tamoyili orqali);

3. boshqaruvda shaffoflik va mas'uliyat orqali investitsiyaviy ishonchni kuchaytirish (G tamoyili orqali).

Shu orqali ESG iqtisodiy o'sishning miqdoriy ko'rsatkichlarigagina emas, balki sifatli o'sishni ta'minlovchi institutsional omil sifatida namoyon bo'ladi.

ESG konsepsiyasining xalqaro rivojlanish bosqichlari quyidagilarni qamrab oladi:

- I bosqich (1990–2000-yillar) — korporativ ijtimoiy mas'uliyat (CSR) g'oyalarining shakllanishi;

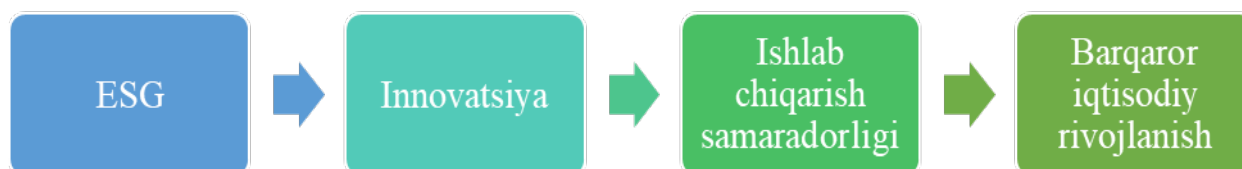
- II bosqich (2000–2015-yillar) — ESG ko'rsatkichlari asosida xalqaro baholash standartlarining (UN PRI, GRI, SASB) yaratilishi;

- III bosqich (2015-yildan hozirgi davrgacha) — ESGni milliy siyosat va moliyalashtirish tizimiga integratsiya qilish, “yashil obligatsiyalar” va “ESG-investitsiyalar” orqali amaliy qo'llash.

Bugungi kunda ESG standartlari Yevropa Ittifoqining “Green Deal” tashabbusi, BMTning 2030-yilgacha mo'ljallangan Barqaror rivojlanish maqsadlari (SDGs), shuningdek, Osiyo taraqqiyot banki va Jahon bankining investitsiya siyosatlarida ustuvor mezon sifatida qabul qilingan.

O'zbekistonda so'nggi yillarda iqtisodiy islohotlar jarayonida barqaror rivojlanish tamoyillari, “yashil iqtisodiyot”, “energiya samaradorligi” va “innovatsion boshqaruv” tushunchalari ESG bilan uyg'un holda rivojlanmoqda. Xususan, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 2-dekabrda “2030-yilgacha O'zbekiston Respublikasining “yashil” iqtisodiyotga o'tishiga qaratilgan islohotlar samaradorligini oshirish bo'yicha chora-tadbirlar to'g'risida”gi PQ-436-son² qarori bilan tasdiqlangan ESG tamoyillarini joriy etish, sanoat korxonalarida ekologik, ijtimoiy va korporativ boshqaruv tamoyillarini (ESG) keng joriy qilish, ESG standartlariga mos investitsiya loyihalarini amalga oshirish tizimini shakllantirish hamda suveren ESG ko'rsatkichlarini ishlab chiqish vazifalari belgilab berilgan bo'lib, bu ESGni milliy iqtisodiy muhitda tatbiq etish jarayonini jadallashtirdi [2].

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, ESG tamoyillarini joriy etish sanoatni iqtisodiy rivojlantirishga to'g'ridan-to'g'ri emas, balki innovatsiyalar va samaradorlik orqali bilvosita ta'sir ko'rsatadi. Shu bois ESG ta'sir mexanizmlarini tahlil qilish asosida quyidagi tuzilmaviy bog'lanish ishlab chiqildi (1-rasm).

1-rasm. ESGning sanoatni iqtisodiy rivojlantirishga ta'sir mexanizmining tarkibiy tuzilishi³

Ushbu tizimli zanjir tadqiqot doirasida “Environmental – Innovation – Sustainability – Balanced growth” (EISB) modelini ishlab chiqishga asos bo'ldi. Mazkur model ESG tamoyillarini sanoatni iqtisodiy rivojlantirishning sifat ko'rsatkichlari bilan bog'lovchi integratsiyalashgan iqtisodiy mexanizmni ifodalaydi.

2 O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 2-dekabrda “2030-yilgacha O'zbekiston Respublikasining “yashil” iqtisodiyotga o'tishiga qaratilgan islohotlar samaradorligini oshirish bo'yicha chora-tadbirlar to'g'risida”gi PQ-436-son qarori: <https://lex.uz/ru/docs/-6303230>

3 Muallif ishlanmasi.

EISB modeli to'rtta asosiy elementdan iborat bo'lib, ular o'zaro funksional bog'liqlikda amal qiladi:

1. Ekologik samaradorlik (E). Ushbu bosqichda korxonalarda resurs tejamkor texnologiyalar, chiqindilarni qayta ishlash, energiya tejovchi uskunalar va "yashil menejment" amaliyotlari joriy etiladi. Natijada ekologik samaradorlik darajasi sanoat korxonalari xarajatlarini kamaytirib, ishlab chiqarish barqarorligini oshiradi.

$$E_i = \frac{\text{Energiya tej.} + \text{Chiqindini q/ish.} + \text{Resurs tej.}}{3} \quad (1)$$

2. Innovatsiya va texnologiyalar (I). ESGning ekologik va ijtimoiy yo'nalishlari innovatsiya jarayonlarini rag'batlantiradi, chunki sanoat korxonalari yangi standartlarga moslashish uchun texnologik yangilanishga majbur bo'ladi. Innovatsiyalar darajasi esa sanoat ishlab chiqarishi samaradorligining asosiy omili hisoblanadi.

$$I_i = f(E_i, S_i) \quad (2)$$

Bundan ko'rinadiki, innovatsiya darajasi ekologik va ijtimoiy faoliyat samarasiga bog'liq.

3. Samaradorlik va barqarorlik (S). Innovatsiyalar samarasi orqali ishlab chiqarish xarajatlari qisqaradi, mehnat unumdorligi oshadi va iqtisodiy samaradorlik kuchayadi. Ushbu bosqich ESG–innovatsiya natijasida shakllanadigan iqtisodiy foyda bilan tavsiflanadi.

$$S_i = \frac{\Delta Y_i}{\text{Investitsiya}} \quad (3)$$

4. Barqaror iqtisodiy o'sish (B). Yakuniy bosqichda sanoatni iqtisodiy rivojlantirish faqat miqdoriy emas, balki iqtisodiy, ekologik va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlovchi sifatli o'sish sifatida namoyon bo'ladi. Bu jarayon integral indeks orqali baholanadi.

$$B_i = \frac{E_i + S_i + G_i + I_i}{4} \quad (4)$$

Bu yerda: B_i – sanoat korxonasining umumiy ESG – innovatsion barqarorlik darajasi;

E_i, S_i, G_i – ESG mezonlari bo'yicha baholar;

I_i – innovatsiya samaradorligi indeksi.

EISB modeli quyidagi iqtisodiy mexanizm orqali amalga oshadi:

– ESG impulslari (E, S, G) korxonaning ichki tizimida innovatsion ehtiyoj va investitsiyaviy faollikni rag'batlantiradi;

- innovatsion faoliyat orqali resurs tejamkorlik va samaradorlik ko'rsatkichlari oshadi;
- samaradorlikning o'sishi ishlab chiqarish xarajatlarini kamaytiradi va foydani ko'paytiradi;
- boshqaruvning shaffofligi va ijtimoiy ishonch investitsiyaviy muhitni barqarorlashtiradi;
- natijada sanoatni iqtisodiy rivojlantirishning yangi institutsional asosi shakllanadi.

Mazkur modelga ko'ra, ESG tamoyillari sanoatni iqtisodiy rivojlantirishni tezlashtiruvchi vosita emas, balki uning barqarorligini ta'minlovchi tizimli omil sifatida namoyon bo'ladi.

O'tkazilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, ESG konsepsiyasi zamonaviy iqtisodiy siyosat va korporativ rivojlanishning asosiy tamoyillaridan biriga aylanib bormoqda. An'anaviy iqtisodiy o'sish modellari asosan kapital, mehnat, resurslar va texnologiyalarga tayanilgan bo'lsa, bugungi kunda ekologik barqarorlik, ijtimoiy inklyuzivlik va korporativ boshqaruvning shaffofligi ham iqtisodiy dinamikaning muhim mezonlari sifatida namoyon bo'lmoqda.

Birinchi navbatda, ESG tamoyillarini joriy etgan sanoat korxonalari energiya resurslaridan samarali foydalanish, chiqindilarni kamaytirish va resurs tejamkor texnologiyalarni joriy etish hisobiga ishlab chiqarish xarajatlarini qisqartirmoqda. Bu mahsulot tannarxining pasayishi va raqobatbardoshlikning oshishiga xizmat qiladi. Shu bilan birga, ekologik standartlarga rioya etish, ayniqsa Yevropa Ittifoqida CBAM talablari kuchayib borayotgan sharoitda, eksport imkoniyatlarini kengaytirishda muhim strategik ahamiyat kasb etadi.

Ijtimoiy omillarning kuchayishi sanoat korxonalari inson kapitali sifatining oshishiga olib kelmoqda. Xodimlar malakasining yuksalishi, mehnat sharoitlari xavfsizligi va korporativ madaniyatning mustahkamlanishi mehnat unumdorligini oshiradi hamda xodimlarning korxonaga sadoqati va natijaga yo'naltirilganligini kuchaytiradi. Bu esa korxonaning innovatsion salohiyatini kengaytiradi.

Korporativ boshqaruv sohasidagi o'zgarishlar — shaffoflik, hisobdorlik va risk-menejmentning takomillashuvi — investorlar ishonchining oshishiga hamda korxonalar kapitallashuvining o'sishiga xizmat qilmoqda. ESG talablariga rioya qiluvchi korxonalar xalqaro moliya bozorlari bilan hamkorlik imkoniyatlarini kengaytiradi, moliyalashtirish xarajatlarini kamaytiradi va barqaror investitsiyalarni jalb etishda ustunlikka ega bo'ladi.

Makroiqtisodiy nuqtai nazardan, ESG amaliyotining kengayishi milliy iqtisodiyotda resurs tejamkorlik, texnologik modernizatsiya va ekologik xavflarning pasayishiga olib keladi. Bu iqtisodiy barqarorlikning uzoq muddatli asoslarini mustahkamlaydi. Shu bilan birga, ESG standartlarining keng joriy etilishi mintaqaviy rivojlanish, klasterlar faoliyati va sanoat tarmoqlaridagi raqobat muhitini yaxshilab, iqtisodiyotning diversifikatsiyasi va inklyuziv o'sishini ta'minlaydi.

O'zbekiston sharoitida ESGning ahamiyati yanada yuqori bo'lib, bu mamlakat sanoatining modernizatsiya jarayoni, energiya samaradorligining pastligi, resurslardan foydalanish darajasining yuqoriligi va korporativ boshqaruv standartlarini takomillashtirish zarurati bilan izohlanadi. ESG tamoyillarini joriy etish nafaqat korxonalar mikrodarajasida samaradorlikni oshiradi, balki mamlakatning xalqaro raqobatbardoshligini kuchaytirish, eksport geografiasini kengaytirish va investorlar uchun jozibadorlikni oshirishda ham hal qiluvchi omilga aylanadi.

Yuqoridagilardan kelib chiqib, quyidagi umumiy xulosaga kelish mumkin: ESG tamoyillari faqat ekologik va ijtimoiy mas'uliyat mezonini bo'lib qolmay, balki iqtisodiy o'sishni barqarorlashtiruvchi, risklarni kamaytiruvchi, innovatsiyalar uchun rag'bat yaratuvchi va korporativ rivojlanishni jadallashtiruvchi kompleks iqtisodiy mexanizm sifatida namoyon bo'ladi. ESGni joriy etish orqali sanoat korxonalarining samaradorligi va raqobatbardoshligi oshadi, iqtisodiyot esa diversifikatsiyalangan, resurs tejamkor va ijtimoiy inklyuziv rivojlanish yo'liga o'tadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Amalga oshirilgan tahlil va xulosalarga asoslanib, sanoat korxonalarida ESG tamoyillarini samarali joriy etish hamda ularning sanoatni iqtisodiy rivojlantirishga ta'sirini kuchaytirish maqsadida quyidagi ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqildi:

1. ESG bo'yicha maxsus korporativ bo'limlar tashkil etish. Ya'ni, sanoat korxonalarida ekologik, ijtimoiy va boshqaruv sohalari bo'yicha yagona muvofiqlashtiruvchi tuzilma joriy etilishi kerak. Uning vazifalari:

- ESG strategiyasi va dasturlarini ishlab chiqish;
- hisobotlar tayyorlash;
- risk-menejment va auditni amalga oshirish;
- xalqaro standartlar bilan integratsiyalashtirish.

2. Menejerlar va mutaxassislar uchun ESG bo'yicha malaka oshirish dasturlarini joriy etish. Chunki sanoat korxonalarida ESG strategiyalarini amalga oshirishda kadrlar malakasi muhim ahamiyatga ega. Shu sababli:

- korporativ treninglar;
- xalqaro sertifikatlash (ISO 14001, ISO 50001, ESG reporting);
- universitetlar va ilmiy-tadqiqot institutlari bilan hamkorlikda ESG ta'lim kurslarini yo'lga qo'yish zarur.

3. Milliy ESG hisobot standartini joriy etish. Ma'lumki, O'zbekistonda sanoat korxonalari ESG hisobotlarini xalqaro talqin asosida yuritmoqda, biroq yagona milliy mezon mavjud emas. Shu bois GRI, SASB, IFRS S1/S2 standartlariga moslashtirilgan Milliy ESG Reporting standartini ishlab chiqish lozim.

4. ESG bo'yicha raqamli platforma yaratish. Unda:

- korxonalar ESG ma'lumotlarini yuklaydi;
- avtomatik tahlil va ESG indeksatsiya amalga oshiriladi;
- investorlar uchun shaffof axborot bazasi yaratiladi.

5. Energiya tejovchi texnologiyalarga o'tishni rag'batlantirishda quyidagilarni hisobga olish:

- energiya auditini majburiy qilish;
- energiya tejovchi uskunalarni xarid qilishda soliq imtiyozlarini qo'llash;
- "yashil kreditlar" va subsidiyalarni kengaytirish.

6. Chiqindilarni boshqarish tizimini modernizatsiya qilish. Ya'ni sanoat korxonalarida:

- qayta ishlash liniyalarini joriy etish;
- chiqindilar klassifikatsiyasini yo'lga qo'yish;
- ekologik monitoring tizimlarini joriy etish maqsadga muvofiq.

7. Mehnat xavfsizligi standartlarini kuchaytirish. Ya'ni sanoat korxonalarida:

- xalqaro OHSAS va ISO 45001 standartlariga o'tish;
- mehnat joylarining xavfsizligini baholash indeksini joriy etish;
- xodimlar uchun muntazam treninglar tashkil etish maqsadga muvofiqdir.

8. "Yashil innovatsiyalar" inkubatorlarini tashkil etish. Buning uchun sanoat korxonalari huzurida:

- resurs tejamkor texnologiyalar;

- yoqilg'isiz energiya yechimlari;
- qayta tiklanuvchi resurslar bo'yicha ilmiy-amaliy laboratoriyalarni tashkil etish lozim.

Tadqiqot natijalari tahlili shuni ko'rsatadiki, sanoat korxonalarida ESG tamoyillarini joriy etish sanoatni iqtisodiy rivojlantirishga erishishning eng samarali vositalaridan biriga aylanib bormoqda. ESG standartlarini muvofiqlashtirish, korporativ boshqaruvni takomillashtirish, resurs tejankor texnologiyalarni joriy etish hamda inson kapitaliga investitsiyalarni ko'paytirish orqali tarmoq korxonalarining raqobatbardoshligi oshadi, ularning innovatsion salohiyati kuchayadi va sanoat tarmog'ining umumiy iqtisodiy faoliyati barqarorlashadi. Milliy ESG hisobot standartlarini ishlab chiqish, raqamli monitoring platformalarini yaratish, "yashil" sanoat klasterlari va grant dasturlari kabi choralar esa iqtisodiyotning barqaror diversifikatsiyasi uchun qo'shimcha imkoniyatlar yaratadi. Umuman olganda, ESGni korporativ amaliyotga chuqur integratsiya qilish mikro va makro darajada ijobiy natijalar berib, sanoatni iqtisodiy rivojlantirishni jadallashtirish asosida mamlakatning uzoq muddatli barqaror iqtisodiy o'sishini ta'minlashga olib keladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 4-oktabrdagi "2019–2030-yillar davrida O'zbekiston Respublikasining 'yashil' iqtisodiyotga o'tish strategiyasini tasdiqlash to'g'risida" PF-4477-sonli Farmoni.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 2-dekabrdagi "2030-yilgacha O'zbekiston Respublikasining 'yashil' iqtisodiyotga o'tishiga qaratilgan islohotlar samaradorligini oshirish bo'yicha chora-tadbirlar to'g'risida" PQ-436-son qarori.
3. Elkington, J. Towards the Sustainable Corporation: Win-Win-Win Business Strategies for Sustainable Development // California Management Review, vol. 36, № 2, 1994, pp. 90–100.
4. Amole, O., & Emedo, M. (2025). Integrating Environmental, Social and Governance (ESG) principles into financial planning for sustainable corporate growth. Asian Journal of Advanced Research and Reports, 19(1), 56–64. <https://doi.org/10.9734/ajarr/2025/v19i1861>
5. Shaikh, I. (2022). Environmental, social, and governance (ESG) practice and firm performance: An international evidence. Journal of Business Economics and Management, 23(2), 218–237. <https://doi.org/10.3846/jbem.2022.16202>
6. Algarhi, A., & Karimazondo, W. (2024). The impact of ESG on economic growth: Evidence from BRICS+ countries. Theoretical Economics Letters, 14(9), 2037–2062. <https://doi.org/10.4236/tel.2024.149106>
7. Namoog, S., & Abubakari, Z. (2025). The impact of environmental, social and governance (ESG) factors on sustainable economic growth in Ghana: The mediating roles of human capital development and technological innovation. African Journal of Empirical Research, 6(1), 41–51. <https://doi.org/10.51867/ajernet.6.1.5>
8. Diugowanets, V. et al. (2025). ESG management as a driver of sustainable transformation of enterprises and organizations. Ekonomika ta suspilstvo, Issue 79, pp. 618–622.
9. Abdukarimovich, K. A. et al. Problems of security of economic and ecological systems in the countries of the Central Asian region [Elektron resurs].
10. <https://lex.uz>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2026. № 1

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
